

ДП «ХАРКІВСТАНДАРТМЕТРОЛОГІЯ»:

110 РОКІВ

НА СЛУЖБІ МЕТРОЛОГІЇ

М. Будьонний, генеральний директор,
В. Чепела, заступник генерального директора з метрології,
Є. Ткачук, інженер з метрології,
 ДП «Харківстандартметрологія», м. Харків

ГП «ХАРЬКОВСТАНДАРТМЕТРОЛОГИЯ»: 110 ЛЕТ НА СЛУЖБЕ МЕТРОЛОГИИ

М. Буденный, генеральный директор,
 В. Чепела, заместитель генерального директора по метрологии,
 Е. Ткачук, инженер по метрологии,
 ГП «Харьковстандартметрология», г. Харьков

«KHARKIVSTANDARDMETROLOGIA» STATE ENTERPRISE: 110 YEAR IN METROLOGY

M. Budiionnyi, General Director,
 V. Chepela, Deputy General Director on Metrology,
 Ye. Tkachuk, Engineer on Metrology,
 «Kharkivstandardmetrologia» State Enterprise, Kharkiv

8 жовтня 2011 року Державне підприємство «Харківський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» (ДП «Харківстандартметрологія») відсвяткувало 110 річницю відкриття у м. Харкові за ініціативою керівника Головної палати мір та вагів — видатного вченого Д. І. Менделєєва першої в Україні Повірочної палатки.

Проходили роки, змінювались назви, структура та підпорядкованість, але суть і значення діяльності залишились незмінними.

110 років минуло з того часу, коли перша в Україні Харківська повірочна палатка, яка після багатьох реформувань перетворилась у Харківський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації, розпочала свою діяльність із забезпечення єдності вимірювань.

Технічне регулювання та метрологія — напрямки державної політики, науки і промисловості, що постійно розвиваються та удосконалюються. Саме засоби виміральної техніки (ЗВТ) визначають критерії якості життя, бо вони доводять конкурентоспроможність товарів, робіт і послуг як окремого виробника, так і країни в цілому. Це заощадження ресурсів, підвищення ефективності вироб-

М. Будьонний

В. Чепела

Є. Ткачук

ництва, безпеки продукції та послуг для людини та навколишнього середовища, зростання життєвих стандартів.

Питання метрології та єдності вимірювань були у вданні держави, починаючи із стародавніх Вавилонського та Єгипетського царств.

Метрологія в перекладі з грецької означає «наука про вимірювання». Саме вона описує методи, засоби та способи досягнення необхідної точності вимірювань. Певними знаннями у галузі метрології має володіти будь-яка сучасна людина, щоб розуміти, як поводитися на ринку чи в магазині, або мати достовірну інформацію щодо стану власного здоров'я.

У Київській Русі першу спробу впорядкування процесів, пов'язаних з вимірюваннями, було зроблено у 996 році, ►

коли князь Володимир Великий своїм Статутом про церковні суди наділив церкву, що була тоді єдиним центром знань і культури, функцією державної метрологічної служби і перелічив види мір, доручених верховному нагляду єпископа із зобов'язанням «блюсти без пакості, ні умалити, ні збільшити ... міські і торгові всякі мерила (міри довжини), і спуди (міри об'єму), і звіси (ваги), і ставила (міри ваги)».

На Запорізькій Січі справою забезпечення вірності та єдності вимірювань опікувався спеціально призначений канторжей (від слова «кантар» — ваги), що належав до козацької старшини та посідав серед неї видне місце. Він був зберігачем військових ваг і мір, що слугували еталоном для ваг і мір всіх торговців, які перебували на Січі та навколо неї.

Історія сучасної метрологічної служби України тісно пов'язана з ім'ям видатного вченого Дмитра Івановича Менделєєва, який одним із перших визначив провідну роль метрології в розвитку науково-технічного прогресу і розробив систему реформування всієї метрологічної служби в країні. Своє законодавче оформлення реформа Д. І. Менделєєва одержала у розробленому ним Законі «Положення про міри та ваги», затвердженому 4 червня 1899 року. На виконання цього Закону 8 жовтня 1901 року у м. Харкові була створена перша в Україні Повірочна палатка торгових мір та ваг, діяльність якої поширювалась на Харківську, Полтавську, Курську, а з 1906 року — на Воронізьку губернії.

Ця палатка дала початок двом потужним організаціям: ДП «Харківстандартметрологія», що відповідно до Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» виконує завдання і функції територіального органу Держспоживстандарту України із забезпечення єдності вимірювань та реалізації державної технічної політики в галузі метрології у Харківському регіоні та здійснює, зокрема, державний метрологічний контроль і нагляд, і Національному науковому центру «Інститут метрології», який займається фундаментальними дослідженнями, розробляннями у галузі метрології, створює та зберігає державні еталони України.

Сучасні можливості ДП «Харківстандартметрологія» у галузі метрології дозволяють забезпечити повіркою, калібруванням та метрологічною атестацією на високому технічному рівні практично всі види ЗВТ, що використовуються підприємствами Харківського та інших регіонів України, а також значну кількість вихідних еталонів інших обласних центрів стандартизації, метрології та сертифікації. Крім того, ДП «Харківстандартметрологія» може виконувати унікальні метрологічні роботи, серед яких: повірка ЗВТ параметрів зубчастого зачеплення із похибкою 2,5 мкм; вимірювання геометричних величин із похибкою 10 мкм на довжині до 3 м; атестація гідродомкратів для атомних станцій навантаженням до 1200 тс; повірка мірників 1 розряду місткістю до 500 л; атестація мобільних станцій радіомоніторингу;

повірка мір електричного опору з відносною похибкою від 0,00001 %; повірка високовольних вимірювальних трансформаторів; вимірювання показників якості електроенергії та параметрів магнітних полів; повірка вимірювачів концентрації парів етанолу у повітрі, що видихається людиною (алкотестерів і алкометрів); дистанційне вимірювання температури об'єктів за допомогою пірометрів та тепловізорів для оцінення енергозощаджувальних властивостей житлових будинків, тепловтрат магістралей подавання гарячої води, стану електричних з'єднань і контактів тощо; повірка сучасних високоточних цифрових калібраторів температури з границею допустимої абсолютної похибки $\pm 0,05^\circ\text{C}$ і калібраторів тиску з границею допустимої основної зведеної похибки $\pm 0,02\%$; повірка багатофункціональних мультиметрів і калібраторів сили та напруги електричного струму 1 розряду та нижче; повірка еталонів з використанням Вторинного еталону одиниці маси ВЕТУ 02-01-02-98 тощо.

ДП «Харківстандартметрологія» є головною організацією з вимірювань швидкості твердого тіла, напруженості імпульсних магнітних полів та коефіцієнту масштабного перетворювання напруги постійного струму до 1 кВ, а також головною організацією з метрологічного забезпечення контролю технічного стану автомобільного транспорту.

За ДП «Харківстандартметрологія» закріплено роль методичного центру з питань атестації вимірювальних лабораторій, виконання організаційно-методичних робіт з атестації підприємств Держспоживстандарту на право виконання вимірювань та ведення переліку атестованих вимірювальних лабораторій України.

Починаючи з 2004 року, ДП «Харківстандартметрологія» взяло курс на кардинальне підвищення технічного рівня повірки та вимірювань. Щорічно на оновлення та модернізацію вимірювального, повірочного і випробувального обладнання ДП «Харківстандартметрологія» витрачає приблизно 1,0 млн грн, а у 2012 році на технічне переозброєння заплановано понад 2,0 млн грн, при цьому акцент робиться на придбанні високоточного обладнання провідних виробників світу.

Адміністрація ДП «Харківстандартметрологія», починаючи з 1999 року, веде активну цілеспрямовану кадрову політику щодо залучення до роботи найкращих випускників вищих навчальних закладів м. Харкова. Плідна співпраця з кафедрами метрології та вимірювальної техніки Харківського національного університету радіоелектроніки, Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» ім. М.Є. Жуковського та Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» дозволяє забезпечити Центр грамотними молодими фахівцями, які вже формують достойну заміну ветеранам метрологічної служби, бо саме спадковість поколінь дозволяє підприємству зберегти усе позитивне, що було накопичено з дня заснування Повірочної палатки. ■